

O'QUV AMALIYOTIDA TALABALARNING PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASHNING METODIK ASOSLARI

T.G'ofurov¹

Mas'ul muallif: G'ofurov
To'lqinjon, Chirchiq davlat
pedagogika universiteti Mustaqil
izlanuvchisi.

Received: 28 Sentabr 2026

Accepted: 03 Oktabr 2026

Published: 08 Oktabr 2026

Copyright: © 2026 by the
author(s). Licensee Buxoro xalqaro
universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: G'ofurov, T. O'QUV
AMALIYOTIDA TALABALARNING
PEDAGOGIK FAOLIYATGA
TAYYORLASHNING METODIK
ASOSLARI / T. G'ofurov // Buxoro
xalqaro universiteti ilmiy
axborotnomasi. — 2026. — T. 10,
№ 1. — B. 226–228.

1. Chirchiq davlat pedagogika universiteti Mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada o'quv amaliyoti jarayonida talabalarning pedagogik faoliyatga tayyorlashning metodik asoslari tahlil qilingan. Talabalarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan integratsiyalash, kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish hamda pedagogik vaziyatlarda samarali faoliyat yuritish ko'nikmalarini shakllantirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, o'quv amaliyotini tashkil etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va refleksiv yondashuvlarning ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: o'quv amaliyoti, pedagogik faoliyat, metodik asoslar, kasbiy tayyorgarlik, pedagogik kompetensiya, amaliy ko'nikmalar, interfaol metodlar, refleksiv yondashuv, ta'lim jarayoni, bo'lajak pedagog.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ К ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ПРОЦЕССЕ УЧЕБНОЙ ПРАКТИКИ

Аннотация. /В статье анализируются методологические основы подготовки студентов к педагогической деятельности в ходе прохождения практики. Рассматриваются такие вопросы, как интеграция теоретических знаний студентов с практической работой, формирование профессиональных компетенций и развитие навыков эффективного решения педагогических задач. Кроме того, обосновывается значимость современных педагогических технологий, интерактивных методов и рефлексивных подходов при организации практики.

Ключевые слова: практика, педагогическая деятельность, методологические основы, профессиональная подготовка, педагогическая компетентность, практические навыки, интерактивные методы, рефлексивный подход, образовательный процесс, будущий педагог.

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR PREPARING STUDENTS FOR PEDAGOGICAL ACTIVITIES DURING EDUCATIONAL PRACTICE

Abstract. This article analyzes the methodological foundations of preparing students for pedagogical activity during their practical training. It addresses issues such as integrating students' theoretical knowledge with practical work, developing professional competencies, and fostering skills for effective performance in pedagogical situations. Furthermore, the article substantiates the importance of modern pedagogical technologies, interactive methods, and reflective approaches in organizing practical training.

Keywords: practical training, pedagogical activity, methodological foundations, professional preparation, pedagogical competence, practical skills, interactive methods, reflective approach, educational process, future educator.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida yuz berayotgan yangilanishlar pedagog kadrlarni tayyorlash mazmuni va metodikasini zamonaviy talablar asosida takomillashtirishni taqozo etmoqda. Ayniqsa, bo'lajak pedagogning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish, unda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish hamda real ta'lim muhitida pedagogik vazifalarni mustaqil hal qila olish qobiliyatini rivojlantirish oliy pedagogik ta'limning muhim vazifalaridan biridir. Shu nuqtai nazardan, o'quv amaliyoti talabalarning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlovchi, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lovchi va pedagogik kasbga moslashuvini ta'minlovchi muhim ta'limiy jarayon sifatida namoyon bo'ladi.

O'quv amaliyoti jarayonida talaba pedagogik faoliyatning mazmuni, maqsadi va vazifalarini bevosita kuzatish, o'qituvchining darsni rejalashtirish va tashkil etish usullarini o'rganish, o'quvchilar bilan muloqotga kirishish, ta'lim jarayonida turli pedagogik metod va vositalardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi. Mazkur jarayon talabaning nafaqat metodik bilimlarini, balki kommunikativ, tashkilotchilik, refleksiv va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Shu sababli o'quv amaliyotini oddiy kuzatuv yoki nazariy bilimlarni mustahkamlash vositasi sifatida emas, balki bo'lajak pedagogning kasbiy shakllanishini ta'minlovchi tizimli metodik jarayon sifatida tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston ta'lim tizimida pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligini oshirish, ta'lim sifatini yaxshilash, amaliyotga yo'naltirilgan ta'lim mexanizmlarini kuchaytirish va zamonaviy pedagogik kompetensiyalarga ega mutaxassislarni tayyorlashga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu jarayonda oliy ta'lim muassasalari va ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi amaliy hamkorlikni rivojlantirish, talabalarni real pedagogik muhitga bosqichma-bosqich jalb etish hamda ularning mustaqil pedagogik faoliyatini metodik jihatdan qo'llab-quvvatlash dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Talabalarni pedagogik faoliyatga tayyorlash samaradorligi ko'p jihatdan o'quv amaliyotining qanday metodik asosda tashkil etilishiga bog'liq. Amaliyot davomida talabaning aniq pedagogik topshiriqlar asosida faoliyat yuritishi, dars jarayonlarini tahlil qilishi, o'z pedagogik harakatlarini baholashi va mavjud kamchiliklarni bartaraf etish bo'yicha xulosalar chiqarishi uning kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, amaliyot rahbari va pedagogning metodik ko'magi talabaning pedagogik faoliyatga bo'lgan ishonchini oshirish, kasbiy motivatsiyasini mustahkamlash va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Mazkur muammoning dolzarbligi shundaki, oliy ta'lim jarayonida talabalarga pedagogik nazariya bo'yicha yetarli bilim berishning o'zi ularni samarali pedagogik faoliyatga to'liq tayyorlash uchun kifoya qilmaydi. Bo'lajak mutaxassis o'z bilimlarini amaliy vaziyatlarda qo'llay olishi, o'quvchilar bilan individual va guruhli ishlashni tashkil qilishi, ta'limiy vaziyatlarni pedagogik jihatdan tahlil qilishi, zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan maqsadli foydalanishi hamda o'z faoliyatiga tanqidiy-refleksiv yondasha olishi zarur. Demak, o'quv amaliyotining mazmuni va metodikasini kompetensiyaviy, faoliyatga yo'naltirilgan va refleksiv yondashuvlar asosida takomillashtirish bo'lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini kuchaytirishning muhim sharti hisoblanadi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida raqobatbardosh, mustaqil fikrlaydigan va zamonaviy pedagogik faoliyatni samarali tashkil eta oladigan mutaxassislarni tayyorlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bo'lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish jarayonida nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy tayyorgarlik ham alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, o'quv amaliyoti talabalarining oliy ta'lim muassasasida egallagan nazariy bilimlarini real pedagogik faoliyat bilan bog'lash, kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish va pedagogik jarayonning o'ziga xos xususiyatlarini bevosita anglash imkonini beruvchi muhim ta'limiy jarayon sifatida namoyon bo'ladi.

O'quv amaliyoti davomida talabalar ta'lim jarayonini kuzatish, o'qituvchining pedagogik faoliyatini tahlil qilish, o'quv mashg'ulotlarini rejalashtirish, ta'lim oluvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish hamda mustaqil ravishda amaliy topshiriqlarni bajarish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Mazkur jarayon talabalarda nafaqat kasbiy bilim va ko'nikmalarni, balki mas'uliyat, tashabbuskorlik, kommunikativlik, pedagogik takt va refleksiv qobiliyatlarni ham shakllantirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar sharoitida pedagog kadrlarni tayyorlash mazmunini takomillashtirish, ularning kasbiy kompetentligini rivojlantirish va amaliy faoliyatga tayyorgarligini kuchaytirish dolzarb masalalardan biridir. Shu nuqtayi nazardan, o'quv amaliyotini metodik jihatdan to'g'ri tashkil etish, uning mazmuni va shakllarini zamonaviy pedagogik talablar asosida takomillashtirish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Talabalarining pedagogik faoliyatga tayyorgarligi bir martalik jarayon emas, balki nazariy bilimlarni egallash, amaliy ko'nikmalarni shakllantirish, pedagogik tajribani o'zlashtirish va o'z faoliyatini tahlil qilishni o'z ichiga oluvchi uzluksiz jarayondir. Shuning uchun o'quv amaliyoti jarayonida talabaning faol ishtirokini ta'minlash, mustaqil pedagogik faoliyat elementlarini bosqichma-bosqich shakllantirish hamda amaliyot natijalarini muntazam baholab borish samarali metodik yondashuvlarni talab etadi.

Mazkur maqolada o'quv amaliyoti jarayonida talabalarining pedagogik faoliyatga tayyorlashning metodik asoslari, amaliyotning ta'limiy imkoniyatlari, talabalar kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga ta'sir etuvchi metod va vositalar hamda pedagogik tayyorgarlikni takomillashtirishning samarali yo'nalishlari yoritiladi.

Adabiyotlar tahlili. Talabalarni pedagogik faoliyatga tayyorlash masalasi pedagogika va psixologiya fanlarida keng tadqiq etilgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Mazkur muammo bo'yicha olib borilgan ilmiy izlanishlarda bo'lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligi, pedagogik kompetensiyalarini shakllantirish, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash hamda o'quv amaliyotining kasbiy rivojlanishdagi o'rni turli ilmiy-nazariy va metodik yondashuvlar asosida o'rganilgan.

Pedagogik faoliyatning mazmuni va uning bo'lajak o'qituvchi shaxsini shakllantirishdagi ahamiyati A. Disterveg, K.D. Ushinskiy, A.S. Makarenko, V.A. Suxomlinskiy kabi pedagog olimlarning ilmiy qarashlarida o'z aksini topgan. Ularning tadqiqotlarida pedagogning kasbiy mahorati, ta'lim va tarbiya jarayonini tashkil etish, o'quvchi shaxsiga individual yondashish hamda amaliy tajribaning pedagogik faoliyatdagi o'rni muhim omil sifatida ko'rsatiladi.

Pedagogik faoliyat va o'qituvchi kasbiy kompetentligining psixologik jihatlari B.G. Ananyev, A.A. Bodalev, L.S. Vygotskiy, A.N. Leontyev, S.L. Rubinshteyn kabi olimlarning ilmiy ishlarida tadqiq etilgan. Mazkur tadqiqotlarda shaxsning faoliyat jarayonida shakllanishi, bilim va ko'nikmalarning amaliy faoliyat orqali rivojlanishi, muloqot va hamkorlikning kasbiy rivojlanishdagi ahamiyati asoslab berilgan. Ushbu nazariy qarashlar o'quv amaliyotini talabalarining pedagogik faoliyatga tayyorlash vositasi sifatida tashkil etish uchun muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Bo'lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligi va pedagogik kompetensiyalarini shakllantirish masalalari zamonaviy tadqiqotlarda ham alohida o'rin egallaydi. Tadqiqotchilar tomonidan pedagogik kompetentlikning tarkibiy qismlari sifatida kasbiy bilim, amaliy ko'nikma, kommunikativ qobiliyat, pedagogik tafakkur, refleksiya, mustaqil qaror qabul qilish va kasbiy motivatsiya kabi jihatlar ajratib ko'rsatilgan. Mazkur kompetensiyalarni shakllantirishda amaliy faoliyatning roli yuqori baholanadi.

O'zbekistonda ham bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash, pedagogik amaliyotni tashkil etish va uning

samaradorligini oshirish masalalari bir qator olimlarning ilmiy tadqiqotlarida yoritilgan. Ushbu tadqiqotlarda pedagogik amaliyotning mazmuni, talabalarning kasbiy ko'nikmalarini shakllantirish, ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish hamda amaliyotning nazariy tayyorgarlik bilan uzviyligini ta'minlashga e'tibor qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, talabalarning pedagogik faoliyatga tayyorgarligini shakllantirishda faqat nazariy bilimlarni berish yetarli emas. Talabalarni real pedagogik vaziyatlarga jalb etish, mustaqil amaliy topshiriqlarni bajarishga yo'naltirish, o'z faoliyatini tahlil qilish va pedagogik tajribani umumlashtirish muhim metodik shartlar hisoblanadi. Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlarda o'quv amaliyotining talabalarning individual kasbiy ehtiyojlari, refleksiv qobiliyatlari va zamonaviy pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish bilan bog'liq jihatlarini yanada tizimli o'rganish zarurati mavjud.

Muhokama. O'quv amaliyoti jarayonida talabalarning pedagogik faoliyatga tayyorlanishi nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirishga asoslangan murakkab pedagogik jarayon hisoblanadi. Tadqiqot doirasida o'rganilgan ilmiy-metodik manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, talabaning pedagogik faoliyatga tayyorgarligi faqat kasbiy bilimlarni egallash bilan chegaralanmaydi, balki ushbu bilimlarni real pedagogik vaziyatlarda qo'llay olish, ta'lim oluvchilar bilan samarali muloqot qilish, pedagogik vazifalarni mustaqil hal etish va o'z faoliyatini baholash qobiliyatlarini ham qamrab oladi.

O'quv amaliyotining samaradorligi, avvalo, uning mazmuni va tashkil etilish metodikasiga bog'liq. Amaliyot davomida talabalarni pedagogik jarayonning turli jihatlarini bevosita kuzatish, o'qituvchilarning ish tajribasini o'rganish, mashg'ulotlarni tahlil qilish va mustaqil pedagogik topshiriqlarni bajarishga jalb etish ularning kasbiy tasavvurlarini kengaytiradi. Ayniqsa, amaliy topshiriqlarni bosqichma-bosqich murakkablashtirish talabalarda mustaqil pedagogik faoliyat ko'nikmalarining shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Muhokama jarayonida talabalarning pedagogik faoliyatga tayyorgarligida kommunikativ kompetensiyaning alohida ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Pedagogik faoliyat o'qituvchi va ta'lim oluvchilar o'rtasidagi doimiy muloqotga asoslanganligi sababli talabaning fikrini aniq ifodalashi, tinglay olishi, pedagogik vaziyatga mos munosabat bildirish va hamkorlikni tashkil etishi uning kasbiy samaradorligini belgilovchi muhim omillardan hisoblanadi.

Shuningdek, o'quv amaliyotida refleksiv faoliyatni tashkil etish talabalarning kasbiy rivojlanishida muhim metodik imkoniyat yaratadi. Talabaning o'z pedagogik faoliyatini tahlil qilishi, yo'l qo'yilgan xatolarni aniqlashi, erishilgan natijalarni baholashi va keyingi faoliyatini takomillashtirish yo'llarini belgilashi kasbiy o'sishga xizmat qiladi. Shu sababli amaliyot yakunida hisobot yozish bilangina cheklanib qolmasdan, refleksiv suhbat, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish va o'z-o'zini baholash topshiriqlaridan foydalanish maqsadga muvofiq.

O'quv amaliyotining metodik samaradorligini oshirishda interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar, kichik guruhlarda ishlash, pedagogik kuzatuv, amaliy mashg'ulotlar va mustaqil topshiriqlardan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Mazkur metodlar talabalarni faol pedagogik jarayonga jalb etib, ularda tashabbuskorlik, ijodkorlik va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Xulosa. O'quv amaliyoti talabalarning pedagogik faoliyatga tayyorlash jarayonining muhim tarkibiy qismi bo'lib, unda nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirish, kasbiy ko'nikma va malakalarni shakllantirish hamda pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratiladi. Tadqiqot tahlillari shuni ko'rsatadiki, o'quv amaliyotining mazmunini talabalarning kasbiy ehtiyojlari va zamonaviy ta'lim talablariga muvofiq tashkil etish ularning pedagogik faoliyatga bo'lgan tayyorgarligini sezilarli darajada oshiradi.

Amaliyot jarayonida talabalarni ta'lim jarayonini kuzatish, pedagogik faoliyatni tahlil qilish, mashg'ulotlarni rejalashtirish, ta'lim oluvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish, pedagogik vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish va o'z faoliyatini baholashga yo'naltirish muhim metodik shartlardan biri hisoblanadi. Bunday yondashuv talabalarda kasbiy mas'uliyat, pedagogik tashabbuskorlik, kommunikativ kompetentlik, ijodkorlik va refleksiv ko'nikmalarining rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, o'quv amaliyotida interfaol metodlar, muammoli vaziyatlar, amaliy topshiriqlar, pedagogik kuzatuv va tahlil, mustaqil faoliyat hamda refleksiv yondashuvlardan izchil foydalanish talabalarning kasbiy tayyorgarligini yanada takomillashtiradi. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida o'quv amaliyotini nazariy va amaliy tayyorgarlikning uzviyligini ta'minlovchi yaxlit metodik tizim asosida tashkil etish maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] Anisimov P.F [Anisimov P.F.Sistema srednego professionalnogo obrazovaniya: sostoyaniye i problemy modernizatsii / P.F.Anisimov // Sredneye professionalnoye obrazovaniye. 2002,- № 6. - S. 2-8].
- [2] Atutov P.R. [Atutov P.R. Metodologicheskiye problemy natsionalno-regionalnogo obrazovaniya / P.R.Atutov, M.M.Budayeva // Pedagogika.2001. № 2. - S.25 - 27].
- [3] Baljinimayev N.S [Baljinimayev N.S. Buryatskiy respublikanskiy pedagogicheskiy kolledj: Proshloye i nastoyashcheye / N.S.Baljinimayev, G.B.Bairova. -Ulan-Ude: «Belig», 1999. 58 s].
- [4] Badmayev B.S [Badmayev B.S. Psixologiya v rabote uchitelya / B.S. Badmayev. — M.: Gumanitarno-izdatelskiy syentr «Vlados». 2000].
- [5] Babanskiy Yu.K [Babanskiy Yu.K. Izbrannyye pedagogicheskiye trudy /Yu.K.Babanskiy. M.: Pedagogika. - 1989.-453 s].